

Brevierend door Brabant - 31
Udenhout - Den Bosch
20,40 km

Vanwege de zandduinen noordelijk van Udenhout stromen de Leij en de Zandleij in oostelijke richting richting Den Bosch. Zoals de naam al aangeeft, zijn deze gegraven om het water weg te leiden. Ver voor Christus was er nog niets gegraven en dit zorgde dus toen voor de afzetting van leem. Het natuurgebied 'de Brand' waar de Leij-en doorheen stromen, had door de afwatering veel last van verdroging, het kwelwater uit de stuifduinen werd direct afgevoerd. In 2019 werd hieraan een einde gemaakt zodat het gebied weer kon 'vernatten'. Nu is het dus een mooie leefomgeving voor bijv. de medicinale bloedzuiger, boomkikker en de kamsalamander. De leem in de grond was, ondanks de crisisjaren tussen de beide oorlogen, ook goed voor steenfabrieken in Udenhout. De leem-afgravingen horen nu bij een natuurgebied dat een verbinding vormt tussen de Brand [Loonse en Drunense Duinen] en het Groene Woud.

De De Loonse en Drunense Duinen zijn een van de weinige Europese gebieden waar nog 'levend' zand te vinden is. Hiermee bedoelt men stuifduinen die vrij van beplanting blijven zodat het zand kan verwaaien. Hiervoor is dus onderhoud nodig om planten te verwijderen i.p.v. aan te planten om verstuiving te voorkomen. Uiteindelijk stromen de Leij-en naar het Drongelens of Drongels kanaal dat zijn water weer in de Maas afvoert. Het afvoeren van water is altijd belangrijk voor Den Bosch en omgeving geweest. Water was belangrijk voor de verdediging van Den Bosch door de omgeving onder water te zetten. Maar ook zonder de noodzaak van verdediging stond de omgeving van Den Bosch vaak onder water omdat de Dieze niet snel genoeg het aanstromende water kon afvoeren. Vele beken voeren via vooral de Aa, Dommel en Esschestroom water naar de Dieze aan. Om de Maas dan te ontlasten zodat de Dieze zijn water kan afvoeren, gebruikte men de Beerse Overlaat. In 1795 werd ook de Baardwijksche Overlaat bij Bokhoven aangelegd om meer ruimte voor water in de Maas te verkrijgen. Een overlaat laat water over de dijk het land in om ergens anders de mogelijkheid te krijgen om daar meer water in de Maas te kunnen laten. Het water stroomt vanuit de overlaat over het land verder om later weer met de Maas mee te stromen.

Het Drongelens kanaal is tussen 1907 en 1911 gegraven voor enkel het afvoeren van water. Er varen dus geen boten over het kanaal en omdat er ook geen weg langs loopt, is het er erg rustig. Minder rustig is het verder richting Den Bosch. Tegenover de Gement was het fort Isabella tussen 1614 en 1618 gebouwd voor de verdediging van Den Bosch. Nog iets verder van Den Bosch werd er lustig op los gebouwd in 1942. Het doel was velen nog onbekend, maar werk was soms zeer welkom. Dit bijvoorbeeld om niet ingezet te hoeven worden voor de 'Arbeitseinsatz'. De benodigde materialen voor de bouw zijn betaald van Joods bezit. Langzaam aan wordt het steeds duidelijker wat de bedoeling van het kamp is. Behalve 'doorvoer' van voornamelijk Joodse burgers, vinder er ook velen de dood. Niet alleen in het kamp, maar ook op de speciale fusillade plaats. Een van de overlevende beschrijft de gang van zulke zaken op de volgende manier op de site van kamp Vught:

"...gaat voor de laatste maal de celdeur voor hem open. J.W., een van de vele, vele mannen die vanuit deze bunker naar hun laatste bestemming gaan: de fusilladeplaats. In de bunker en in het kamp wacht men op de salvo's. De genadeschoten erna worden geteld. Het vuurpeloton krijgt sigaretten en per drie man een fles jenever. Zingend marcheren zij af. In de bunker en in het kamp is iedereen stil." T. Wibaut-Guilonard.

